



Sprogkuffertens ABC

- for tosprogede børn

Navn: Mette Kaas Sørensen

Vejleder: Christa Berner Moe

Censor: Kim Jørg

Eksamensperiode: Efterår 2009

Anslag: 11.583

Uddannelsessted: University College Lillebælt,
Pædagoguddannelsen i Odense

Indledning.

Danmark er i gang med en multietnisk og multikulturel samfundsudvikling. Etniske minoriteter bliver i stigende grad mere og mere synlige på en række områder. I daginstitutionen modtager pædagogen flere tosprogede børn der giver nye udfordringer, som pædagogen umuligt kan undgå at arbejde med.

I de senere år har der eksempelvis været en større politisk bevågenhed omkring børns sproglige udvikling hvilket kommer til udtryk i form af de pædagogiske læreplaner¹, hvoraf et af temaerne omhandler sprog. I forlængelse af dette har regeringen yderligere iværksat et tiltag for tosprogede børn, nemlig folkeskolelovens § 4a om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede børn der skyndes at have særligt behov for det². Loven har til formål at give tosprogede børn med ”dårligt” dansk bedre muligheder for, at udvikle deres sproglige kompetencer og tilegne sig det sproglige grundlag for en god skolegang der er på lige fod med de tosprogede danske børn³. På længere sigt skal loven således også sikre de tosprogede børns integration i det danske samfund.

Dette stiller krav til pædagogen om, at gøre sig nogle faglige og etiske overvejelser om hvordan pædagogen kan sprogstimulere det tosprogede barn ifølge lovgivning og samtidig gøre det med respekt for barnets kulturelle baggrund, således det ikke strider i overensstemmelse med FN's børnekonvention artikel 30 hvoraf det fremgår, at: ” *etniske børn fra mindretal- og etniske grupper har ret til at leve i overensstemmelse med deres egen religion og tale deres eget sprog* ”⁴.

Jeg har derfor i synopsen valgt at skrive om ” Sprogkuffertens ABC – for tosprogede børn ” med belysning af følgende problemstilling.

¹ Bekendtgørelsen om pædagogiske læreplaner (Bilag A)

² Vejledning om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn – Folkeskolelovens § 4a

³ Dansk, kultur og kommunikation s. 76

⁴ FN's børnekonvention artikel 30 (Bilag B)

Problemstilling.

Hvordan kan pædagogen fremme det tosprogede barns sprogtilegnelsen, med respekt for barnets kulturelle baggrund?

Metode.

For at belyse ovennævnte problemstilling vil jeg kort redegøre for begrebet ” tosprogede børn” med henblik på, at belyse etniske minoriteters position i det danske samfund. Dernæst vil jeg beskrive sprogstimulering som metode til, at fremme det tosprogede barns tilegnelse af dansk og se på vigtigheden af, at det er med respekt for barnets kulturelle baggrund. Efterfølgende vil jeg belyse sprogkufferten som sprogstimulerende aktivitet og ud fra indsamlede empiri gennem et interview med sprogpædagogerne fra Slagelse, analysere på hvad en anerkendende relation mellem pædagogen og det tosprogede barn kan have af betydning for sprogtilegnelsen hos det tosprogede barn. Jeg har valgt kun at vedlægge spørgsmål + notater fra interviewet, da jeg selv var til stede og mener jeg fik mere ud af, at fokusere på kun mimik, kropsbrug, atmosfæren mm og vedlægge notater fra interviewet bag i synopsen. Til sidst i synopsen konkluderes der på hvordan pædagogen kan fremme det tosprogede barns sprogtilegnelse, med respekt for barnets kulturelle baggrund.

Til Eksamen:

- Vil jeg uddybe sprogkuffertens brug og betydning
- Vil jeg uddybe og diskutere legens betydning for sprogstimulering.

Tosprogede børn.

I de senere år har debatten ofte omhandlet børn med minoritetsetnisk baggrund⁵. I daglig og politisk tale også omtalt som ” tosprogede børn”, men hvad indeholder definitionen og hvilke konsekvenser har det, at bruge denne definition i forbindelse med sprogstimulering af tosprogede børn? Ifølge § 4a stk.2 bliver tosprogede børn defineret som: ” Ved tosprogede børn forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk”. Ud fra dette får tosprogede børn en negativ klang hvor det handler om, at få gjort det tosprogede barn etsprogede i dette tilfælde hvor barnet tilegner sig dansk så hurtigt som muligt⁶. Debatten omkring tosprogede børn handler dermed ikke kun sprog, men også om barnets kulturelle baggrund. Etniske minoriteters position i det danske samfund bliver relevant og det tydeliggøres, at en magtrelation mellem minoritetsbefolkningen og majoritetsbefolkning finder sted. Det kan have en indvirkning på de tosprogede børns status i forhold til sprogstimuleringen da der er en tendens til, at pædagogen fokusere på det tosprogede barns mangler i stedet for ressourcer⁷. I en pædagogisk sammenhæng er det derfor vigtigt, at pædagogen har øje for dette da pædagogen på den ene side skal arbejde efter lovgivningen om sprogstimulering og på den anden side være opmærksom, at tosprogede børn er ligesom alle andre børn med samme ønsker og behov for, at blive mødt⁸. Det bliver dermed pædagogens vigtigste opgave ikke, at kategorisere det tosprogede barn, men stimulere og støtte barnets hele udvikling uanset kulturelle baggrund.

I 2004 blev folkeskolelovens § 4a om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede børn indført med det formål, at fremme tosprogede børns tilegnelse af dansk ved skolestart, hvorfor jeg i det kommende afsnit vil komme ind på hvad sprogstimulering er og hvad den har af betydning for det tosprogede barns udvikling.

⁵ Tosprogede børn i det danske samfund s. 9

⁶ Tosprogede børn i det danske samfund s. 10

⁷ Midt i en mangfoldighed af børn s. 110 – 113.

⁸ Tosprogede børn i det danske samfund s. 69.

Sprogstimulering.

Siden 2004 hvor sprogstimulering af tosprogede børn blev gjort obligatorisk stiller kommunerne stadig større krav til daginstitutionerne om, at arbejde med tosprogede børns sprog og sprogstimulering generelt, men hvad er sprogstimulering og hvorfor er det vigtigt, at stimulere det tosprogede barns tilegnelse af dansk på længere sigt og gøre det med respekt for barnets kulturelle baggrund?

Sprogstimulering betyder, at opmuntrer eller ansporer nogen til at udvikle deres sprog i bestemte retninger. I en pædagogisk sammenhæng bliver det pædagogens opgave, at stimulere det tosprogede barns tilegnelse af dansk da det er i de tidlige barneår den grundlæggende sproglige udvikling sker⁹, men hvis man ifølge (Sidenius 2001) ser nærmere på hvordan sprogstimulering forgår i daginstitutionen viser det sig, at sprogstimulering for pædagogen er et politisk tiltag der bliver dikteret og trukket ned over hovedet på pædagogen. Sprogstimuleringen bliver ofte tilrettelagt ud fra et strukturalistisk grundsyn hvor stimuleringen af det tosprogede barns sprogtilegnelse får karakter af, at være baseret på undervisningsprogrammer og dermed bliver voksenstyret og skemalagt. Af samme årsag kan det være relevant, at se sprogstimulering ud fra et funktionalistisk syn¹⁰ hvor pædagogen må spørge sig selv om hvorfor det er vigtigt for det tosprogede barn, at tilegne sig dansk, og hvordan pædagogen kan tilrettelægge sprogstimuleringen i hverdagen med respekt for barnets kulturelle baggrund for, at opnå den optimale sprogstimulering af det tosprogede barn i daginstitutionen.

Sprog og barnets tilegnelse af sprog bliver først interessant i samspillet med andre. Sproget betragtes som et værktøj til, at deltage i samtaler med både pædagogen og de andre børn i daginstitutionen¹¹. Det bliver et redskab til, at forstå omverden, forstå andre og, at andre kan forstå barnet. For det tosprogede barn bliver tilegnelsen af dansk som andetsprog dermed vigtigt i forbindelse med, at kunne begå sig på forskellige arenaer i forhold til integration i det danske samfund. Derudover er det vigtigt tilegnelsen af sprog forgår med respekt for barnets kulturelle baggrund for ikke at udskille de tosprogede børn som en særlig gruppe i forhold til de etsprogede danske børn. Pædagogens opgave bliver derfor, at komme på omgangshøjde med barnet og

⁹ Sprogstimulering af børn s. 53

¹⁰ Sprog som værktøj og legetøj s. 33

¹¹ Sprog som værktøj og legetøj s. 25

tilrettelægge sprogstimulering i en dynamisk proces i samspil med barnet således sprogstimuleringen ikke bærer præg af, at være en voksenstyret aktivitet i daginstitutionen¹². Sprogstimuleringen skal forgå med respekt for barnets udvikling og kunnen da det understøtter barnets egenverdi og dermed barnets selvfølelse på længere sigt.

I det følgende afsnit vil jeg derfor beskrive sprogkufferten som sprogstimulerende aktivitet og analysere brugen af kufferten sammenholdt med praksiserfaringer udledt af interviewet med sprogpædagogerne.

Sprogkuffertens ABC.

Sprogkufferten kan være et pædagogisk redskab til, at lave sprogstimulerende aktiviteter med det tosprogede barn i forhold til barnets tilegnelse af dansk. Sprogkufferten er en kuffert pædagogen og barnet kan bruge til at samle ting ind i der både stimulere barnets sprog og sanser, som f.eks. bøger til højtlesning, bordteater, dukker mm. Der findes emnekuffert, fantasi kuffert, form - farve kuffert, eventyrkuffert m.fl.. Sprogkufferten kan dermed bruges i mange forskellige sammenhænge, og på mange forskellige måder afhængig af barnets alder og kunnen¹³. Derfor kan man også betragte sprogkufferten som ” sprogkuffertens ABC ” da den er god til at komme i dialog med det tosprogede barn og alle emner kan tages op ved hjælp af sprogkufferten. Det tosprogede barn får på denne måde mulighed for, at udtrykke følelser eller tanker om tingene i kufferten. Det er dog ikke ligegyldigt hvordan pædagogen bruger kuffert hvilket jeg vil fortælle nærmere om under en demonstration af sprogkufferten ved den mundtlige fremlæggelse. I forbindelse med hvilke sprogstimulerende aktiviteter pædagogen kan iværksætte overfor det tosprogede barn har jeg interviewet to sprogpædagoger, Sevim Biyik og Heidi Clausen fra Slagelse. Jeg vil i afsnittet ”analyse” komme nærmere ind på hvordan sprogpædagogerne mener pædagogen kan arbejde med sprogstimulering af det tosprogede barn ud fra praksiserfaringer og belyse hvilken faktorer

¹² Sprogstimulering af børn s. 136

¹³ Sprogstimulering af børn s. 159

pædagogen skal være opmærksom på der kan spille ind på pædagogen og det tosprogede barns relation gennem sprogstimuleringen.

Analyse.

Sprogpædagogerne fra Slagelse er oprettet under folkeskolelovens § 4a, og står for sprogstimulering af de tosprogede børn i Slagelse kommune.

Sprogpædagogerne er enige om, at sprogkufferten kan være et godt pædagogisk redskab at implementere i daginstitutionen i forbindelse med sprogstimulering af det tosprogede barn da det er et håndgribeligt redskab for både pædagog og det tosprogede barn. Kufferten kan bruges til, at arbejde med forskellige temaer eller ud fra læreplanerne samtidig med den stimulere børnenes sanser. Faren ved sprogkufferten er dog, at den sprogstimulerende aktivitet hurtigt kan blive voksenstyret hvorfor det også bliver pædagogen der har definitionsmagten i sprogstimuleringssituationen.¹⁴ Derudover påpeger sprogpædagogerne, at pædagogen kan iværksætte mange forskellige sprogstimulerende aktiviteter, men at det i virkeligheden handler om noget helt tredje nemlig, at anerkende det tosprogede barn i tilegnelsen af dansk.

Anerkendelse handler ifølge (Lyng 2007) om, hvordan vi som mennesker hele tiden påvirker og skaber os selv og hinanden gennem de relationer vi indgår i¹⁵. Det betyder altså, at pædagogen må være opmærksom på om pædagogen anerkender og understøtter barnets udvikling i forbindelse med sprogstimuleringen da det er i relationen mellem det tosprogede barn og pædagogen grundlaget for en god til tilegnelse af dansk bliver lagt.

Sprogpædagogerne bakker desuden op om teorien, at pædagogen må sprogstimulere med respekt for barnets kultur da det som tidligere nævnt er bevist i undersøgelser, at eksempelvis modersmålets betydning for tilegnelsen af dansk hænger sammen med en stor del af barnets identitet¹⁶. Det er derfor vigtigt, at pædagogen ser tosprogethed som en styrke og behandler barnets brug af

¹⁴ Notater fra Interview. Bilag C

¹⁵ Anerkendende pædagogik – om nærvær i børnehøjde s. 14

modersmålet ligeværdigt med tilegnelsen af dansk¹⁷. Barnets modersmål har nemlig en følelsesmæssig betydning for barnets tidlige identitetsopfattelse og knytter sig dermed til familiens kultur og værdier. Forældrene har gennem det talte modersmål overført værdier og normer til barnet. Pædagogen kan eksempelvis støtte op om modersmålet ved, at bytte ord med barnet fra barnets eget hjemland af og bede forældrene om, at tage modersmålet med barnet hjemme for på den måde at fremme barnets tilegnelse af dansk¹⁸. For at stimulere det tosprogede barns tilegnelse af dansk må der i daginstitutionen lægges op til udøvelsen af en interkulturel pædagogik for derved, at ligestille det tosprogede barn med det et sprogede danske barn.

Konklusion.

Jeg kan igennem synopsen konkludere, at sprog har en stor betydning da det er herigennem barnet kommer i kontakt med omverdenen og kan indgå i et samspil med andre. Det er derfor vigtigt pædagogen beskæftiger sig med det tosprogede barns sprogtilenelse for barnet derved kan blive ligestillet med det et sprogede danske barn i daginstitutionen, og på længere sigt integreret i det danske samfund. Derudover er det ligeledes vigtigt, at pædagogen kigger på hvordan pædagogen stimulere barnets tilegnelse af dansk med udgangspunkt i, at de sprogstimulerende aktiviteter ikke skal være voksenstyret, men igennem en dialog med det tosprogede barn. Pædagogens vigtigste opgave er dog nok, at fremme det tosprogede barns sprogtilenelse, med respekt for barnets kulturelle baggrund. For at pædagogen gør det, må pædagogen sig selv som kulturformidler og udføre en interkulturel pædagogik der respekterer barnets egenverdi ved, at beskæftige sig med barnets baggrund herunder modersmålets betydning for tilegnelsen af dansk for derved at undgå en kategorisering.

¹⁷ Et sprog – flere sprog s. 77

¹⁸ Notater fra interview